

Excavacions a la torre del Castell d'Odena

Xavier Fierro Macia.

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

INDEX GENERAL

El marc geogràfic

Les fonts documentals

L'excavació arqueològica

- 1.- Criteris i objectius de l'actuació
- 2.- Metodologia de l'excavació
- 3.- Resultats dels treballs i descripció de l'edifici
- 4.- Repertori estratigràfic
- 5.- Inventari dels materials ceràmics
- 6.- Planimetries

EL MARC GEOGRAFIC

SITUACIÓ GEOGRÀFICA

El castell d'Odena està situat a ponent de la població d'Odena al costat mateix de les últimes cases d'aquesta vil·la. S'enlaira sobre un turó guixós a 421 m. sobre el nivell del mar que delimita a tramontana la conca d'Odena, al bell mig de la comarca de l'Anoia.

Aquesta conca, es una gran clòtada excavada per una erosió diferencial en la serralada Pre-litoral. Les argiles marines i les margues continentals han estat fàcilment erosionades. Oposadament, les masses calcàries han resistit aquesta erosió i donen lloc a un paisatge amb força relleu, que caracteritza la part nord del terme municipal d'Odena. Les muntanyes compostes de guixos, com la que fou utilitzada per a bastir el castell, fan el transit entre el paisatge plà que caracteritza els terres d'Igualada, amb els accidents geogràfics de la serralada de Castellfollit del Boix.

El terme d'Odena està creuat de nord a sud per la riera del mateix nom, que desemboca al riu Anoia i que està formada per dos cursos, un procedent de prop de Maians i l'altre del santuari de Sant Pere de les Botges.

El cap del municipi és el poble d'Odena, encara que té una gran quantitat de agrupacions i veinats de masies disperses, que donen una fisonomia molt marcada per els conreus, majoritàriament de secà (cereals, oliveres i ametllers).

Els matolls i els pinars ocupen bona part de la façana de tramontana del terme, que es la que resta mes improductiva. En ella es on es localitzen les pedreres de guix, que son objecte d'una explotació molt intensa. La proximitat a Igualada ha fet que tota la façana sud, als ultims anys s'omplis d'industries subsidiaries de les tasques tèxtils (cartonatges, magatzens, productes químics,...).

LES FONTS DOCUMENTALS

Les fonts documentals

Hem de situar l'existència del castell d'Odena en el temps de l'organització inicial de la comarca d'Igualada, els segles alt medievals. Tal com ens indica Font Rius (1), l'alta conca de l'Anoia va constituir durant aquesta època la zona d'expansió immediata del comtat d'Osona o del seu pagus, Manresa, tots dos integrats, de fet, en el comtat barceloní, quan es va traspassar la línia del Llobregat, fixada com a frontera bàsica a final del segle IX, en temps de Guifré el Pilós. La comarca d'Igualada va representar la zona de penetració continental cap a Lleida, és a dir, la típica zona de marca o frontera, amb els dominis musulmans, de resistència a les seves empentes i ofensives al llarg dels segles X i XI. Segons assenyala aquest autor un nombre important de castells i fortaleses caracteritzen l'organització inicial d'aquesta comarca que cobria part central de l'ampli sistema defensiu estès des de la costa mediterrània (Llèrdola i Gaià) fins a enllaçar amb el comtat d'Urgell pel Segre. Podem citar com a exemples els castells de Miralles, Montbui, Roqueta, Tous, Calaf, i en la zona Línia, Freixa, Claramunt, Castellolí i Odena, els quals marquen la fesomia originària del sector.

A la primera meitat del segle X, aproximadament, els comtes de Barcelona, van emprendre la conquesta i la colonització d'aquest territori i la van prosseguir al llarg de tota la centúria amb els parèntesis ocasionats pels atacs musulmans.

Segons informa Abadal(2), divuit documents procedents de l'Arxiu de Sant Benet de Bages, que es daten entre el 957 i el 989, fan referència a la comarca d'Igualada, especialment al terme del castell d'Odena, el qual era extens i afrota amb els termes dels altres castells circumdants: al nord, el d'Ardesa, a llevant, el d'Odolino (Castellolí), a migdia, els de Claramonte (Torre de Claramunt), i Monte Buio (Montbui), i a ponent, el castell de Iorba (Jorba). El fet que la comarca, estigues repartida en termes no parroquials ni de viles, sino de castells, és segons l'autor esmentat, definitiu.

Tal com indica Abadal, abans de res es va haver de resoldre un problema de seguretat. per això es van construir uns castells als quals se'ls va atribuir un terme per explotar, a fi de donar els mitjans de vida necessaris a la gent que havia de defensar-los.

Els documents no parlen de viles escampades, al contrari, deixen endevinar l'existència d'un poblet o agrupació a redòs del castell, sota el seu empar. Per

xemple, una casa, l'any 957, limitava amb altres tres edificis, amb el carrer amb el mur del castell d'Odena. L'any 973 se sap que hi havia uns solars els quals cum ipsos sotales són intus in Oddena. La gent vivia al poble i cultivava les terres dels voltants, dins del terme. L'any 989, sota el poble, als costats del riu Odena, s'hi cultivaven els horts, els quals es regaven amb l'aigua del riu que també es feia servir per fer anar el molí. No gaire lluny hi devia haver la font del Buc (Bugo), per a l'ús del poble.

D'altra banda, les aprisions repetidament al·legades com a títol de propietat els anys 957, 967 i 989 confirmen que no feia gaire temps que la terra estava poblada. Entre les afrontacions de les terres cultivades sovint s'esmenten terres ermes i algunes vegades l'estirpe.

Segons les dades oferides per Abadal, l'any 982, una via pública, localitzada en un lloc prope ipso castello, devia conduir al poble d'Odena des de l'interior del país. En referència al castell, aquest autor afirma que ignora qui l'havia construït i qui el regia en aquesta època. Unicament se sap que Sall, fundador de Sant Benet, l'any 975 venia una casa que posseïa al poble. Així mateix, apareixen com a propietaris de terres el matrimoni Sanla i Trasgoncis, dona Sesenanda i un tal Unifred. L'any 989 el dit matrimoni venia l'extens alou que hi posseïa, al bisbe d'Urgell, i dos dies després el tornen a comprar al comte i marquès de Borrell i el seu fill. Aquesta estranya operació tenia com a finalitat deslliurar-se del patrimoni d'uns serveis que prestaven a la casa comtal.

Hi consten molts d'altres documents que detallen operacions de compra i venda entre particulars en el terme d'Odena durant tot el segle X, dels quals no més es fa constar l'existència (3).

L'any 986, el rei Lotari confirmà les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès i fa al·lusió a l'ecclesiam de S. Marie iuxta castrum Oddena (4). S'hi refereix Font Rius (5) quan indica la seva situació a l'encreuament del tradicional camí Barcelona-Lleida a la vora d'un eisamplament del riu Anoia (Aqua Lata) i en el límit del castell d'Odena. Aquest era el lloc adient, segons aquest autor, per a l'establiment d'un petit grup de pagesos -possiblement dependents de Sant Cugat- emparats voltant d'una cel·la dedicada a Santa Maria, sufragània de la parròquia d'Odena. El 1059, l'ésglesia era consagrada com a parròquia amb terme propi, però civilment depenia del castell d'Odena.

Durant el segle XI es succeeixen circumstàncies diverses relacionades amb aquesta fortalesa i els seus propietaris. Inicialment va pertanyer al llinatge que repoblaren el sector de Rubinat i el de Sant Pere dels Arquells i foren senyors -

del castell de pontons i del lloc d'Arraona (Sabadell) (6).

Odena s'esmenta entre la sèrie de castells que el 1023 la comtessa Ermessenda donà com a penyora al seu fill Berenguer Ramon I, com a garantia de la pau que ella li havia jurat.

L'estreta relació entre Guillem Bernat d'Odena i el comte de Barcelona, la trobem en els documents en que actua com a testimoni del comte en la venda de diversos castells (8).

Guillem Bernat es trobava en una posició socio-econòmica òptima, tal com ho demostren una sèrie de documents on se l'esmenta com a marmessor del testament de Ramon Berenguer el Vell. Guillem Bernat morí abans del juny del 1089 i un dels seus fills, Guillem Ramon, apareix com a senyor del castell de Cardona, castella exercida en nom del comte de Cerdanya (9).

Al llarg del segle XII, el monestir de Sant Cugat desenvolupa l'explotació rural d'Aqualadda, entorn de l'església de Santa Maria d'Odena, i arran successivament drets domicials als senyors d'Odena i Claramunt en benefici seu (10). Aquest fet donarà lloc a diverses lluites al llarg dels segles següents; en aquests enfrontaments, com ara veurem, hi van estar implicats tant el rei, com els nobles i propietaris del castell d'Odena i la ciutat d'Igualada.

L'any 1111 el castell d'Odena formava part de la propietat particular del comte de Barcelona. Guillem Ramon i el seu germà Dorcas, fills dels senyors de Castellvell referen, llavors, homenatge al comte Ramon Berenguer III pel castell d'Odena, i feren la promesa de lliurar-li la seva potestat quan fos requerida juntament amb els d'altres castells. Guillem de Castellvell encomanà el 27 de maig de 1121 els castells d'Odena i de Pontons a Ramon d'Odena i li oferí la seva meitat del domini que hi posseïa.

L'octubre del 1131, Ramon Guillem d'Odena assessorat per una sèrie de nobles cedí al monestir de Sant Cugat els alous que retenia injustament, els quals es trobaven dins el terme del seu castell. Una de les qüestions que havien discutit afectava la relació d'Igualada amb Odena. El senyor d'Odena demanava que li paguessin el dret d'alberga que aquesta ciutat havia de pagar.

Ramon Guillem d'Odena morí el 1159, i el dret d'alberga abans esmentat va cedir-lo al monestir de Sant Cugat com a dot del seu fill Ramon de Pontons, monjo d'aquest monestir. El 5 d'octubre de 1196, testà Ramon d'Odena, un altre fill seu, i el féu un llegat a l'església de Sant Ramon d'Odena.

Ja al segle XIII, concretament el 12 de juny del 1226, l'hereu de la casa de Castellvell, Guillem de Montcada, prometé 1000 morabatins a Guillem d'Odena per indemnitzar-lo dels perjudicis causat per l'exèrcit reial.

L'any 1234, el monestir de Sant Cugat arribà a senyorejar tot el terme d'Igualada, Malgrat això, la renúncia definitiva i formal de la casa d'Odena a tots els seus drets sobre Igualada no va arribar fins a final del 1240, en un document subscrit per Guillem d'Odena a favor del rei Jaume I (12):

En 1252, Ramon d'Odena va vendre el castell i la vila d'Odena amb els seus drets al rei Jaume d'Aragó, amb la promesa que els seus homes li rendiren homenatge. L'any següent, amb motiu de les lluites entre nobles, Gastó de Montcada promet al monarca que Ramon Guillem d'Odena pagaria en el terme de dos anys els perjudicis causats a tots els damnificats. El 1264 Guillem d'Odena nebot i hereu de Guillem Ramon, com a senyor del castell, es va querellar amb els seus vassalls per rebel·lions i greuges. Tres anys després, el 1267, el rei Alfons va fer donació de la seva castlania a Ramon Folch, vescomte de Cardona. Finalment el 1298 la seva propietat va passar a de l'infant Pere al rei Jaume II i, posteriorment, el 1314, a Ramón folch de Cardona.

El 1334 donà un salconduit als vigilants de camins a causa del setge del castell d'Odena (13). El 1336, el rei Pere el Cerimoniós va manifestar als prohoms d'Igualada la promesa de no alienar mai de la corona el fortíssim castell d'Odena, el qual el seu pare el rei Alfons havia hagut d'aconseguir per les armes, quan el vescomte de Cardona li va negar els drets que hi tenia.

El 8 de juny d'aquest any el rei decretà la unió del lloc d'Igualada i el castell, esmentat que aquest últim havia estat confiscat per rebel·lió (14). Un any mes tard, Guillem de Castellolí posseïa la jurisdicció en nom del rei Pere el Cerimoniós. Aquest senyor el va lliurar posteriorment el (1338) a Ramon de Cardona amb tots els drets que el noble tenia abans del setge i la rendició. Aquest mateix any la fortalesa va ser encomenada per ordre reial a Pere Grisó, veí d'Igualada, amb una paga de 500 sous anuals assignats sobre les rendes del castell i el terme d'Odena. El 1340, el mateix rei el confià a Ramon Ferrer d'Aldorells, habitant de Sant Pere d'Odena i li consignà, així mateix, unes rendes anuals.

Ramon de Cardona acudí, llavors, als tribunals contra el rei i començà un plet llarguíssim, les despeses del qual anaven a càrrec de la ciutat d'Igualada, per ordre reial i amb la promesa de reintegrament. La custòdia del castell fou confiada, finalment, a la universitat d'Igualada.

No finalitzaren aquí, però, les querelles per la potestat de fortalesa El 1347 el rei va vendre la jurisdicció del castell d'Odena amb els seus drets per 70.000 sous. Hug de Cardona. Els igualadins s'oposaren a aquesta decisió ja que volien que fos propietat reial i no senyorial, per això van donar l'ordre que s'hi trametes el material que calgués per defensar-lo. Tres anys més tard, encara se sentien les queixes dels igualadins davant del vescomte de Cardona. El rei tractà de compensar-los per haver-los privat del castell sense que les seves concessions trobessin la resposta desitjada; al segle XV encara continuaven les lluites entre Igualada i els comtes de Cardona. El 1449 els consellers igualadins tractaren de reunir els diners necessaris per tornar la fortalesa a la Corona. El 1462, esclatà la guerra de la Generalitat contra el rei Joan II. Lluites finalitzaren les lluites sobre la seva potestat, ja que se'ls ordenà l'enderrocament (15). Malgrat això, encara avui es conserva una torre dodecagonal, com a testimoni de l'antic castell d'Odena. MJS. ACT.

NOTES

- 1.- J. RIBA i GABARRO, Odena, a Gran Geografia Comarcal de Catalunya, 5, Barcelona, 1982, pàgs. 370-372.
- 2.- J.M. FONT RIUS, Cartes de població i franquicias de Catalunya, Textos, I, Madrid-Barcelona, 1969, pàgs. 685-686.
- 3.- Notes personals de R. d'Abadal a la seva obra Catalunya carolíngia, cedides per l'Institut d'Estudis Catalans.
- 4.- Notes personals de R. d'Abadal, citat.
- 5.- J. RIUS, El Cartulario de Sant Cugat del Vallés, I, Barcelona, 1945, pàg. 147, R. d'Abadal, Catalunya carolíngia. II Els diplomes carolingis a Catalunya, Barcelona, 1952, pàgs 199-200.
- 6.- FONT RIUS, Cartes de població... citat, pag. 686.
- 7.- RIBA i GABARRO, Odena citat pàgs. 379-372.
- 8.- Arxiu de la Corona d'Aragó. M. ROSELL, Liber Feudorum Maior, I, Barcelona, 1945, pàg. 232; P. CATALA, V. CARBONELL, "Castell d'Odena a Els castells catalans", 5 Barcelona, 1976, pàgs. 267-287.
- 9.- A.C.A. ROSELL Liber feudorum..., citat, pàgs. 60, 150, 153, 154, 185, 188, 305, 444, 499, respectivament.
- 10.- A.C.A. ROSELL, Liber feudorum..., citat, pàgs. 524, i 277, respectivament.
- 11.- FONT RIUS, Cartes de població..., citat, pàg. 686
- 12.- A.C.A. ROSELL, Liber feudorum..., citat, pàgs. 248-249; J. RIUS. El cartulario de Sant Cugat del Vallés, III, Barcelona, pàg. 102.
- 13.- CATALA, CARBONELL, Castell d'Odena, citat. FONT RIUS, Cartas de población.. citat, pàgs. 686.
- 14.- CATALA, CARBONELL, Castell d'Odena, ... citat, pàgs. 273-275; Arxiu de la Corona d'Aragó, Registro de Cancilleria 489, fol. 200 i fol. 190, respectivament.

15.- SEGURA, Història d'Igualada, I, Barcelona, 1907, pàg. 86 CATALA, CARBONELL, Castell d'Odena, citat, pàg. 283, nota 84.

16.- CATALA, CARBONELL, Castell d'Odena, citat, pàgs. 276-278.

L'EXCAVACIO ARQUEOLOGICA

CRITERIS I OBJECTIUS DE L' ACTUACIO

CRITERIOS Y OBJETIVOS DE LA EXCAVACIÓN

La excavación de la única torre que subsiste del recinto amurallado de ódena, se llevó a cabo como fase previa a la restauración de este elemento, por parte del Servicio de Patrimonio Arquitectónico de la Diputación de Barcelona.

Con anterioridad a la excavación y puesta en valor de esta obra arquitectónica, se mostraba por su interior como un cilindro, desprovisto de cualquier tipo de compartimentación entre los diferentes pisos. Los rellenos, compuestos basicamente por la destrucción de los elementos internos de la torre, llegaban hasta la altura de la puerta.

El estado de conservación del edificio era muy precario. Así pues, era necesario aportar datos que facilitasen la comprensión de la distribución espacial del interior y entorno de la torre para realizar su restauración. También había que aprovechar la ocasión para extraer el mayor número de datos históricos de los sedimentos para llegar a conocer las vicisitudes y la dinámica de una parte importante de la población de ódena. librar de escombros el entorno del yacimiento y sanear de los elementos caídos el interior de la torre.

También era preciso intervenir en el entorno inmediato del baluarte, dado que la zona se hallaba, totalmente repleta de materiales de desecho, procedentes de la última fase de habitación en la colina de ódena , que data de los años 60. Esta zona del yacimiento tuvo una clara función de escombrera. Por ello también se realizó la excavación, hasta llegar a la roca natural, de la plataforma situada a poniente. Por

una parte para eliminar estos rellenos modernos y por otra para complementar los datos que pudiera proporcionar la excavación del interior de la construcción.

METODOLOGIA DE L'EXCAVACIÓ

METODOLOGIA DE LA EXCAVACIÓN

La excavación de la torre del castillo de ódena se realizó de forma manual. En ella intervinieron tres personas durante un mes y medio. Todas las tierras fueron cribadas. Como método de registro se utilizó el propuesto por E. C. Harris, es decir, se consignaron en unas fichas todos los criterios cronológicos de los diferentes elementos o estratos, tal como se ha ensayado en otros yacimientos. Se realizó un reportaje fotográfico del proceso de la excavación y se levantaron las pertinentes plantas y secciones.

Los materiales cerámicos exhumados fueron recogidos para su estudio y posterior depósito en un museo.. Los fragmentos líticos contenidos en la secuencia estratigráfica fueron convenientemente analizados y posteriormente repuestos a los lugares que debieron ocupar en el edificio.

Se ha tratado, de una excavación perfectamente imbricada con la posterior restauración del edificio, de tal manera que muchas de las conclusiones obtenidas por la investigación arqueológica han hallado su plasmación en la imagen actual de este elemento singular del paisaje de ódena.

RESULTATS DELS TREBALLS I DESCRIPCIO DE L'EDIFICI

RESULTATS DE LES EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES

Al llarg del mes d'abril de 1985 es va dur a terme l'excavació arqueològica de la torre del Castell d'Odena, que constiuteix un dels pocs vestigis que es conserven en l'actualitat d'aquesta fortificació, que domina la Conca d'Odena des d'una posició privilegiada i de difícil accés, enlairada damunt el turó del mateix nom, a 421 metres sobre el nivell del mar. La torre formava part d'aquest conjunt, que es troba gairebé arrasat i destruït totalment en molts indrets, ja que el turó on és situat va ser utilitzat fins fa poc com a pedrera de guix, de la qual encara subsisteix, en el vessant sud-oest del turó, la instal·lació per al tractament del mineral. D'altra banda, que el nucli urbà d'Odena fins a la darrereria del segle es trobés passat en allò que fou recinte emmurallat, va implicar l'aprofitament de tot el material constructiu ja amortitzat de la fortificació antiga i les seves dependències. Per això, la visió del conjunt medieval també resta amagada per les romanalles de les edificacions modernes avui en desús i parcialment caigudes. L'actual nucli de població d'Odena ha crescut a migdia del turó, al llarg del camí d'arribada des del pla.

Els primers testimonis d'hàbitat al tuó d'Odena són d'època ibèrica, i poden datar-se des de mitjan segle III fins a mitjan segle I a.C. Els estrats més apropats a la roca han permès de trobar fragments ceràmics d'aquestes cronologies amb una abundància relativa, encara que no es tractava d'estrats originals d'aquestes èpoques, sinó que formaven part de contextos molt més tardans, ja dins de l'època medieval.

C ✂
Aquesta és la primera vegada que hom documenta un assentament protohistòric en aquest indret, la qual cosa no és sorprenent, ja que és relativament freqüent la troballa de testimonis d'ocupació ibèrica als mateixos llocs on hi ha les fortificacions medievals. Si més no, a l'excavació veïna de l'església de Sant Pere de Castellfollit del Boix, que fou capella del castell d'aquest nom, situat en el límit de les comarques del Bages i l'Anoia, hem palesat un fet

semblant, perquè l'excavació de les cobertes i el subsòl d'una capella gòtica tardana han proporcionat materials ibèrics que es poden datar del segle IV al II a.C.

Si considerem que l'ocupació del paisatge és fruit de l'organització política i de les necessitats defensives d'un moment històric determinat, és lògic, doncs, que davant d'una situació d'instabilitat s'utilitzin els mateixos llocs per a la instal·lació humana, car la seguretat és la condició més important que s'exigeix al lloc per establir-se i resten en segon lloc d'altres condicions aparentment més primordials, com és ara la comoditat per accedir al lloc d'habitació o l'existència d'aigua potable abundant.

No han aparegut restes de construccions ibèriques, però això és explicable fàcilment per la poca extensió excavada, restringida a l'entorn de la torre, i per la forta erosió que palesava l'estratigrafia, ja que únicament es van trobar estrats alt-medievals als punts on les estructures defensives havien contingut les terres. En els altres llocs la roca, que presentava un pendent fort cap al nord-oest, estava coberta directament pels sediments dipositats al final del segle XIX i, fins i tot, a començament del XX.

Dins del terme municipal d'Odena es coneixia d'antuvi l'existència d'un altre jaciment ibèric situat a les proximitats del puig Aguilera. Aquest nou punt deuria contribuir, sens dubte, a fer-nos una idea més clara de la magnitud dels establiments ibèrics en aquest indret.

No s'han trobat restes d'ocupacions, en aquest turó, fins a arribar a l'època comtal. El territori de la comarca actual de l'Anoia, que va patir una intensa ocupació a l'època romana, havia estat abandonat a conseqüència de la invasió dels àrabs i no començà a manifestar de nou signes d'ocupació estable fins al 885, quan les fronteres de la Marca Hispànica van arribar a les riberes del Llobregat. Llavors, els esforços persistents per estendre el domini cristià fins al riu Gaià suscitarren, a partir de mitjan segle X, la construcció d'un ampli sistema defensiu, on figura el nostre castell. Així, trobem documentat el castell de Tovos (Tous) el 960, el castrum Monteboi (Montbui) el 970, el castros Claramonte

(Claramunt) i Odena el 986, el castrum Auripini (Orpí) el 987, el castrum Audelino (Castellolí) el 990 i el castell de Iorba (Jorba) el 1012, tots ells comunicats visualment.

La primera menció del castell d'Odena es troba en un privilegi concedit per rei Lotari, que fa referència a les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès, on s'esmenta l'ecclesiam S. Marie iuxta castrum Odena.

Aquesta fortalesa es va situar en dues terrasses a causa del terreny molt accidentat. La primera línia defensiva seguia els penya-segats que presenta el turó per tres dels vessants que donen directament sobre la conca d'Odena. Així es van aprofitar les possibilitats defensives naturals que oferia el lloc i es van estalviar esforços constructius. Pel costat de tramuntana l'orografia no era tan favorable, car les corbes de nivell del nostre turó s'ajuntaven amb les de la muntanya veïna, i el pendent era suau. Aquesta configuració física permetia l'accés a un enemic hipotètic, i és per això que hom va construir la torre objecte d'estudi.

La talaia, conservada fins a una alçària de nou metres, és de planta poligonal a l'exterior, amb onze costats iguals de 2,40 metres de llargària, que tanquen un recinte circular de 3 metres de diàmetre, la qual cosa ocasiona que els murs tinguin una gruixària de 2,40 metres fins al centre de cadascuna de les cares i de 2,50 metres fins a les arestes. El parament extern és totalment llis i tan sols és interromput pels forats de les bastides, situats horitzontalment en cadascuna de les cares, de manera que n'hi ha dos per filada. També hi ha la poterna per accedir a l'interior, col·locada a 3 metres d'alçària respecte al nivell del terra i orientada cap a ponent. En el moment de començar l'excavació, li mancaven totes les pedres que n'havien format brancals i l'arc de mig punt que la coronava. No obstant això, durant l'excavació de l'exterior de la torre hom va recuperar algun dels elements, com és ara un fragment del llindar amb l'encaix de la polleguera. Darrera d'aquesta porta, hi havia dos arcs més, inscrits en el gruix del mur, corresponents a les elevacions del pis del passadís, format per graons,

que facilitava l'accés a l'interior. La porta devia ser de dimensions bastant petites, tot just per permetre el pas d'una persona dreta. El passadís estava cobert per una volta de mig canó i era molt més ampla. A l'intradós de la porta, a mig nivell, s'aprecien els forats que servien per col·locar el bernat de tancament, que corria de nord a sud encaixat en el gruix del mur.

La fàbrica de la construcció és de pedra de marès treta de la plana dels voltants i és bastant barroera. L'efecte de l'erosió sobre aquest material sensiblement tou fa que l'aspecte de la fàbrica sigui encara més poc atractiu. Els carreus són rectangulars, de dimensions mitjanes, i van ser treballats solament per la cara externa, a excepció dels que formen les arestes, que estan més ben acabats. Estan col·locats en filades no gaire horitzontals, que es fan més regulars a mesura que pugen en alçària i disminueix el volum dels carreus. Les parets presenten una inclinació suau convergent cap a l'interior, la qual cosa dóna a la torre un perfil lleugerament troncocònic.

Els carreus del parament interior són molt més regulars que els descrits anteriorment, car ofereixen un treball més pulcre per adaptar-se a la corbatura de la planta. No obstant això, aquest aparell, tan sols el coneixem del nivell de la poterna en amunt, ja que els rebliments dipositats a l'interior de la torre, que arribaven fins a aquesta alçada i estaven situats a tocar del mur, van conservar íntegrament l'emblanquinament d'argamasses que cobria la torre totalment, i del qual encara subsisteixen algunes restes a les façanes de migdia i de llevant.

El rebliment entre els paraments intern i extern es va fer amb pedres irregulars de dimensió mitjana i argamasses abundants molt compactes, que donaren a l'estructura una gran solidesa, accentuada per la gruixària considerable dels murs.

Pel que fa al tram de muralla que acompanyava la torre en aquest indret, en coneixem el costat de migdia que encara es conserva

en part, però molt alterat per una bassa i una escala posterior. Quant al llenç de tramuntana, havia desaparegut completament i, gràcies a l'excavació, se n'ha pogut trobar el traçat i esbrinar les reformes que va patir, com de seguida explicarem. La torre mateix, situada en el centre d'aquests dos paraments, oferia cinc cares de la planta poligonal com a continuació del recinte emmurallat.

Els estrats descoberts a l'interior de l'element estaven formats exclusivament per rebliments de materials que procedien de les compartimentacions internes enderrocades. Així, s'hi van trobar bàsicament argamasses descompostes barrejades amb petites pedres picades, algunes restes ceràmiques i pedres treballades, que han permès de reconstruir idealment la distribució a descriure.

Com hem dit, l'accés es feia per una porta elevada sobre el nivell del terra uns 3 metres. L'espai intern comprès entre aquest pis i la roca, sobre la qual recolza directament la torre sense cap mena de rasa de fonamentació, fou utilitzat com a cisterna. Rebia l'aigua per una canalització de secció quadrada d'uns 0,15 metres de costat, situada sota el passadís d'accés, tallada en els graons i que presentava una inclinació suau cap a l'interior en l'únic tram que la coneixem, que correspon al terç més proper al dipòsit. Ja hem assenyalat que s'hi conserva tot l'arrebossat hidràulic i el fons, també realitzat amb morter, que posseeix una inclinació cap al centre que acaba en una petita cubeta cònica, construïda per facilitar-ne la neteja. Sobre aquest paviment recolzaven directament els rebliments formats per la caiguda de les estructures internes, entre els quals no es va trobar cap mena d'estrat d'amortització, la qual cosa ens fa pensar que aquest espai s'utilitzà fins al moment de l'enderrocament de la torre. L'aljub de lo estret a l'excavació podem deduir-ne que era cobert per una volta de quart d'esfera, que sostenia el paviment del primer pis, realitzada amb pedres allargassades de petites dimensions i argamasses de calç molt abundants. Aquesta estructura recolzava sobre una cornisa solidària del parament intern que, a la vegada, li servia d'arrencament, per la qual cosa formava l'inici de la corba de la volta.

També hom va trobar gairebé totes les pedres que procedien d'un brocal circular que, segons sembla, era al centre d'aquesta volta per possibilitar la comunicació mitjançant una escala de mà, entre el primer pis i l'aljub. Lògicament, el brocal també facilitava l'extracció còmoda de les aigües. Les pedres d'aquest element ben treballades, eren de la mateixa mena que les usades estan aixecades uns centímetres en relació amb el paviment. La tapadora d'aquest element no ha arribat fins a nosaltres, i pot ser que originalment hagués estat de fusta, ja que no podem inferir aquesta funció de cap altre dels elements lítics trobats. A la dreta de l'entrada, i a tocar de la paret, arrencava una escala que pujava helicoidalment als dos pisos superiors. Tan sols se'n conserven els encaixos dels graons, que no eren tallats al parament, sinó formats per la separació dels carreus en filades alternes; això fa pensar que aquesta estructura és contemporània de la construcció de la torre. La seqüència de graons s'interromp coincidint amb quatre mènsules, col·locades a mitja altura i que feien de suport d'un forjat intermedi fet amb bigues de fusta. Els encaixos dels graons continuen l'ascens, una mica separats de la modulació del primer tram. D'aquesta manera, el primer graó recolzava directament sobre el forjat, ja que no s'observa cap encaix a la paret. A partir d'aquest punt s'aprecien solament les marques de tres graons més. Això s'explica si considerem que la torre, des de l'abandó del segle XIX, va ser desmuntada gradualment per aprofitar-ne els materials de construcció. Per això, encara que hem pogut fer-nos una idea molt clara de les estructures de compartimentació interna, no podem saber l'alçària original de la talaia, encara que la troballa de les restes de la volta, que ara descriurem, pot ajudar a fer-nos una idea bastant aproximada.

La forma de la coberta, la coneixem, com en el cas del brocal o de l'aljub, gràcies a la troballa d'unes pedres amb forma, aparegudes en el reblliment intern. Es tracta de blocs trapezoïdals, que devien estar inserits profundament dins del mur, per suportar la càrrega de la volta. Devien formar una cornisa al llarg de tot el voltant de l'anell intern, similar a la que hi ha a l'arrencament de la volta de la cisterna, però en aquest cas, efectuada amb un treball diferent. En comptes de retocar la totalitat de la cara vista per donar una solució de continuïtat entre aquest element i la volta de quart de cercle, hom va perfilar únicament les arestes per facilitar

la cohesió, d'unes pedres amb les altres. Aquest treball va donar com a resultat una mena d'encoixinat a la cara externa d'aquestes pedres.

C En resum, podem afirmar que ens trobem davant d'una torre de defensa del punt més feble del castell, que es trobava avançada parcialment respecte dels paraments de la muralla per permetre una posició més estratègica sobre l'estret pas d'accés al recinte emmurallat. Tenia quatre pisos, la planta baixa, coberta amb volta, va servir com a dipòsit d'aigües; el primer, coincidia amb la poterna d'ingrés, un altre pis intermedi recolzat sobre un forjat tenia com a missió facilitar el pas a la terrassa superior, ja que no hi havia obertures. La terrassa, peça cabdal de l'estructura, sobre la qual girava la seva funcionalitat, recolzava sobre una volta. S'hi pujava, segons sembla, per un lateral, car suposem la continuïtat de les escales adossades a la paret, que, en un moment donat, devien anar per dins del gruix del mur, la qual cosa el devia debilitar considerablement i en devia facilitar la caiguda després de l'abandó. Finalment, hem de dir que no ha estat possible de conèixer el coronament de la talaia, ens referim a l'existència de merlets, espitlleres o qualsevol altre element defensiu que, d'altra banda, considerem molt probable. Però, tenint en compte que aquests elements devien haver caigut cap a l'exterior, i que durant l'excavació feta als voltants de la torre no va sortir gairebé cap pedra amb aquesta estructura, a excepció d'algun element de la porta, ens és molt difícil de definir-nos en aquesta qüestió.

La utilització de voltes de quart de cercle a les torres defensives és un fet molt usual a Catalunya, com també la distribució funcional dels diversos pisos que acabem de descriure. A la torre d'Arara o "dels presos" d'Hostalric trobem un paral·lel molt semblant, encara que aquesta té dos forjats intermedis entre la terrassa i l'aljub de la planta baixa. La torre del castell de Montclús, encara que solament té tres pisos, no té forjat intermedi a causa de la gran alçada de la porta en relació al terra, té una gran cisterna amb brocal central i una planta recolzada sobre la volta.

El mateix trobem a les "torres de les hores" de Pals, Blanes, Cruïlles,
Súria i Guimerà, totes circulars.

J.F.M.

Resum cronològic

- Del segle III al I a.C. Existència a Odena d'un jaciment ibèric del qual, de moment, se'n desconeix l'estructura urbana.
- Any 986: Construcció del castell d'Odena, tot coincidint amb la repoblació fins al riu Gaia i la consolidació de la frontera al nord de la conca d'Odena.
- 1023: La comtessa Ermessenda de Carcassona lliura al seu fill Berenguer Ramon I el castell.
- 1059: Consagració de l'església de Santa Maria, situada als peus de la fortalesa, que conviu com a parròquia amb l'església situada a l'interior del recinte emmurallat.
- Mitjan segle XI: Apareix com a senyor del castell Guillem Bernat d'Odena.
- 1090: La castellanja l'exerceix Guillem Ramon d'Odena, fill de l'anterior senyor.
- ~~1111~~ ¹¹¹¹: La titularitat del castell pertany al comte de Barcelona Ramon Berenguer III. Li reten homenatge pel seu gaudi Guillem Ramon i el seu germà Dorcas.
- Segle XII: Els drets sobre l'explotació rural de les terres del castell passen de mica en mica al monestir de Sant Cugat.
- 12 de juny de 1226: La casa de Castellvell promet a Guillem d'Odena el lliurament durant les revoltes intestines que varen tenir lloc al regnat de Jaume I i que hem de suposar que varen afectar l'estructura de la fortalesa.
- 1240: La casa d'Odena renuncia a tots els drets sobre les terres de la seva jurisdicció situades a la conca del riu noia, cinc anys més tard del lliurament reial d'una carta de franquícia per a la ciutat d'Igualada.
- 1252: La casa d'Odena ven el castell i la població, i els drets sobre tots dos al rei Jaume I d'Aragó, el qual es converteix en el senyor del castell.
- 1287: La casa d'Odena perd la possessió del castell i el rei Alfons l'atorga a Ramon Folch, vescomte de Cardona.
- 1336: La fortalesa apareix novament dintre de la jurisdicció dels comtes de Barcelona. En aquesta ocasió va ser arreballada a la monarquia aragonesa per les armes. El dia 8 de juny el rei Pere III el Cerimoniós decreta la unió de la població d'Odena amb el castell d'Odena.

1338: Malgrat els fets militars que van tenir lloc l'any 1336 el castell continua pertanyent a la Casa de Cardona. En aquest mateix any, no obstant, el rei Pere III lliura la castellania a Pere Grisó veí d'Igualada.

1340: La castellania és lliurada pel mateix rei a Ramon Ferrer d'Aldorells, veí de Sant Pere d'Odena.

1340-1347: A causa dels plets interposats per la casa de Cardona contra la monarquia per aconseguir la titularitat de la fortificació, la custòdia s'atorga a la Universitat d'Igualada.

1347: La monarquia ven a Hug de Cardona la jurisdicció del castell i els seus drets.

20 de juliol de 1463: La Diputació de Catalunya va acordar la demolició del castell, que no es va fer efectiva totalment.

Cal suposar que aquesta ordre només va afectar les portes.

INVENTARI DELS MATERIALS CERÀMICS

òDENA

INVENTARI DE MATERIALS

U. E. 1

Ceràmica vidriada moderna:	134	3 nanses, 20 vores de plat, 4 vores de servidora, 2 vores de cassola, 10 bases
Ceràmica blava catalana:	2	2 frags. de la ditada,
Reflexe metàlic	1	
Ceràmica oxidada moderna	42	1 peu anular
Vidre de finestra	2	
Vidre	18	
Pasta vitrea	1	
"China opaca"	5	
Mahons	23	
Ceràmica oxidada ibèrica	3	

ÓDENA

INVENTARI DE MATERIALS

U, E, 2

Ceràmica grisa;	95	
Ceràmica vidriada melada;	6	
Ceràmica oxidada moderna;	3	
Ceràmica ibèrica oxidada;	160	1 pivot, 1 nansa d'àmfora,
Campaniana B;	1	1 Lamb, 3
Vidre;	1	
Pasta vitrea	1	
Ferro	2	

òDENA

INVENTARI DE MATERIALS

U,E, 5

1 fragment de moli ibèric de pedra granítica de tipus barquiforme.

ODENA

INVENTARI DE MATERIALS

U, E, 8

Cer. moderna oxidada,	molt abundant	
Cer. vidriada	" "	
China opaca	" "	
Cer. verd i manganès	3	1 base, 1 vora de plat
Reflexe metàlic	3	2 bols
Cer. blava catalana	27	7 de Barcelona (1 bol) 2 orles diverses, 4 influència francesa 1 plat, 14 ditada/botifarra (4 bols)
Rajola	5	4 policroms del segle XIX
Plom	2	1 trompeta, 1 joguina
Campaniana B	1	1 Lamb, 5/7
Cer. ibèrica grisa tip. emp.	1	
Parats fines prod. ibèrica	1	1 fons Mayet II-III
Cer. ibèrica pintada	1	
Cer. ibèrica oxidada	230	2 coll de cigne, 5 vores d'àmfora, 1 kalathos, 1 jerro de vora vertical 2 peus anulars, 2 fons umbilicats

òDENA

INVENTARI DE MATERIALS

U, E, 11

Ceràmica ibèrica oxidada;	104	1 peça discoidal
Campaniana A	1	
Cer, grisa ibèrica	6	
Reflexe metàlic	1	
Ceràmica gris	40	1 fons pla
cer, vidriada	8	3 nanses, 1 vora d'olla
Teula	3	
Ferro	15	

ÓDENA

INVENTARI DE MATERIALS

U, E, 12

Campaniana A	1	
Amfora itàlica	1	
Cer. ibèrica oxidada	177	5 llavis d'àmfora, 1 fons umbilicat 1 nansa de secció circular d'un jerro petit, 1 peça discoidal, 1 coll de cigne, 1 vora d'oinochoe, 1 frag. de paret amb decoració a pinta, 1 llavi motllurat d'àmfora.
Cer. ibèrica pintada	1	
Plom	1	1 glande
Reflexe metàlic	1	
Cer. blava catalana	2	2 ditadas
Cer. grisa	134	3 fons concaus, 2 fons plans, 1 peu anular, 1 carena
Cer. vidriada	169	10 vores de plat, 2 vores verticals, 8 vores exvasades, 1 vora de servidora 2 bases planes
Cer. oxidada moderna	7	2 peus anulars
"China opaca"	11	
Ferro	11	
Ossos	8	
Vidre	13	1 vora engruixida
Teula	24	

ÓDENA

INVENTARI DE MATERIALS

U. E. 13

Ceràmica moderna oxidada;	62	
Ceràmica vidriada	312	40 vores de plat, 4 vores de servidora, 2 nanses, 2 vores d'olla i 8 bases.
Ceràmica grisa	87	1 olla de vora entrada i vertical, 2 vores exvasades, 3 nanses, 1 peu anular
Mahons	181	
Ferro	70	
Plom	1	
Ossos	10	
"China opaca"	2	
Ceràmica ibèrica ox.	98	1 bol de vora vertical, 1 vora girada de ferro, 2 kalathos, 1 nansa de cinta amb dos depresions

ÒDNA

INVENTARI DE MATERIALS

U. E. 16

Cer, blava catalana	1	
Ceràmica vidriada:	14	
Ceràmica tosca reduïda	84	3 vores d'olla ovoïde, 2 vores vertical, 1 vora vertical d'olla globular, 1 frag de paret amb cordó 1 mameló, 2 nanses,
Ceràmica grisa ibèrica	34	1 peu amb unglà, 2 vores pendents, 2 nanses,
Ceràmica gris de tipus emp,	5	2 bicònic, 1 peu anular
Cer, oxidada de tipus emp,	1	1 bicònic
Cer, ibèrica oxidada	1396	13 llavis d'àmfora, 4 peces discoidals 11 nanses d'àmfora, 1 nansa de ferro de secció circular, 3 vores verticals de bol, 2 vora exvasada, 1 coll de cigne, 1 kalathos, 1 vora vertical amb acanaladura exterior, 3 vores reentrants d'olla, 1 vora reentrant amb encaix per a tapadora, 2 peus anulars, 1 frag. de paret amb perforació,
Cer, ibèrica amb engalba	6	6 frags. d'àmfora
Àmfora púnico-ebussitana	1	
Àmfora itàlica	1	
Parets fines	3	2 Mayet III amb decoració d'escames de pinya, 1 Mayet II

<i>Protocampaniana</i>	5	1 Lamb 28
<i>Campaniana A</i>	7	2 Lamb 27 c, 1 Lamb 31
<i>Campaniana B</i>	5	
<i>Ferro</i>	27	12 claus
<i>Ossos</i>	17	
<i>Teules</i>	5	

JACIMENT: Torre d'Odena, Odena
Servei del Patrimoni Arquitectònic Local.
Diputació de Barcelona

INV	U.E.	AUTORITAT	CRONOLOGIA	VALOR	SECA	METALL	PES
1.14	2	FERRAN VII	1832	QUATRE MARAVEDISO S	SEGOVIA	AE	4.47
2.14	3	IL.LEGIBLE				AE	0.50
*** Total ***							4.97

REPERTORI ESTRATIGRAFIC

Ó D E N A

U.E. 1

Estrato de relleno situado en el interior de la torre. Esta formado por tierras muy arenosas de color blanquecino. Entre ellas aparecen algunas piedras de tamaño mediano trabajadas que formarían parte de la estructura interna de la torre y cerámicas de época moderna. La consistencia de este sedimento es blanda y su textura suelta.

Se entrega a: 5

Cubre a: 2

Ó. D. E. N. A.

U. E. 2

Estrato de destrucción situado en el interior de la torre. Esta formado por tierras de color marronaceo, con abundantes arenas procedentes de la descomposición de argamasas y otros restos constructivos utilizados en la construcción de la torre. En este nivel aparecen las piedras que rematarían por la parte interna esta estructura defensiva. Se trata de bloques de piedra arenisca bien trabajados de forma trapezoidal. Estos una vez colocados formarían una cornisa salida hacia el interior que facilitarían el apoyo de la bóveda. Asimismo, estos elementos presentan en la cara vista una suerte de almohadillado. Por lo que se refiere a los ripios y otras piedras de tamaño pequeño que aparecen mezclados en este estrato podemos afirmar que provienen del relleno de la bóveda que remataría la construcción y de la que separaba el piso bajo del que viene delimitado por el umbral de la puerta.

Se entrega a: 5

Cubre a: 3

Cubierto por: 1

Ó R D E N A

U.E. 3

Estrato de destrucción situado en el interior de la torre. Se trata de un estrato de color marrón, más oscuro que el anterior. Su consistencia es blanda. En su formación aparecen menos arenas y las piedras son más escasas. Como elementos líticos trabajados además de algún fragmento más de la cornisa que remataría la torre por el interior, se ha encontrado el brocal de la comunicación entre el primer piso y la planta baja, que sabemos que estaría destinada al almacenaje de aguas. En este caso se trata de piedras trabajadas en arco de círculo. En ellas son bien visibles las marcas del cincel. La cara superior de las mismas ha sido trabajada en degradación, con una inclinación hacia el interior. Aunque falta una de las piedras que configuraban el brocal se ha podido reconstruir el diámetro de esta comunicación. Entre los materiales exhumados, todos ellos de época moderna, destacan por su cantidad fragmentos de canalización.

Se entrega a: 5

Cubre a: 4

Cubierto por: 2

Ó D E N A

U. E. 4.

Pavimento de la planta inferior de la torre. Se trata de un suelo de cal, bastante compacto y duro, ya que no ha sido afectado por la caída de los diferentes elementos líticos contenidos en los rellenos. Esta inclinado hacia el punto central, donde forma una pequeña cubeta. Esta se obraría, sin duda para facilitar la limpieza de la cisterna. No sabemos si se trata del pavimento original de la estructura o si obedece a una reparación posterior, dado que no fue excavado para conservarlo.

Se entrega a: 5

Cubre a :

Cubierto por: 3

Ó D E N A

U. E. 5

Estructura de la torre. Se trata de una estructura ligeramente troncopiramidal, por la cara externa, con doce lados, todos ellos iguales que encierra un cilindro de 3'10 cm. de diámetro. Se apoya en el terreno natural directamente sin mediar trinchera ni zapata, a excepción del lado de mediodía, donde aparece una hilada ede cimentación.

A tres metros de altura en la cara de poniente se abre una puerta de pequeñas dimensiones, rematada por arco de medio punto

Es solidario con; 6 y 7

Se apoya en 10

Se le entrega; 8 y 11

Ó. D. E. N. A.

U. E. 6.

Fragmento de lienzo de muralla que se imbrica con la torre por el lado Sur, en una de sus aristas. Esta trabajado con piedras de tamaño mediano, bastante bien escuadradas y unidas con mortero de cal. Estan dispuestas en hiladas horizontales. Este paño de muralla esta muy afectado por la construcción en época moderna de una balsa, junto a la torre y por unas escaleras.

Es solidario con 5

Se apoya en 10

Se le entrega 8

Ó.D.E.N.A.

U. E. 7

Pequeño fragmento de muralla, solidario con la torre, que se encuentra en el lado Norte trabado a una de sus aristas. Tan solo se conserva el arranque,, hasta una altura de 1'5 m. con relación al terreno natural. Tanto en el caso de esta unidad estratigráfica, como en la anterior, parece que puede afirmarse que la muralla de este lado sería bastante baja, entre 1 y 1'5 m. a juzgar por que a partir de esta altura, no se ve una la impronta de la muralla sobre la torre. Tal vez indique este hecho, que a partir de la altura referenciada, la muralla no sería de piedra, sino que estaría obrada con materiales más precarios (tal vez tapial), lo cual, no ha dejado señales en la construcción de la torre.

Se entrega a: 5
Se apoya en : 10
Cubierto por: 8
Se le entrega: 12

Ó R D E N A

U. E. 8

Estrato superficial, situado a poniente de la torre, en el sector delimitado por el camino de acceso a la fortaleza y el corte del terreno

Esta compuesto de tierras marronaceas muy sueltas y organicas con gran profusión de cerámicas, esta composición abona la idea que este estrato esta formado por el depósito intencional de desechos en esta zona del yacimiento en los años en los que aun se mantenía una ocupación residual en la zona ocupada por la antigua fortaleza.

Se entrega a: 5, 6, 7, 9.

Cubre a: 9, 10, 11, 12, 13

Ó D E N A

U. E. 9

Zocalo de un muro en dirección Este-Oeste que se entrega a la torre por su cara de poniente. Se trata de una pared de dos hiladas, que aparece escalonada, adaptándose al declive del terreno. Presenta dos caras realizadas con piedras de tamaño bastante pequeño y un relleno de arcilla. Se trata del zocalo de una reparación de la muralla, que se conserva íntegramente, a juzgar por lo enrasado de su cota más alta y por el escalonamiento que presenta. La sobreelevación de este muro fue realizada sin duda con tapial

Se entrega a: 5

Se apoya en 10

Cubierto por: 8

Se da entrega : 12

Ó D E N A

U. E. 10

Roca natural, Se trata de un lecho de yeso que presenta algunas diaclasas en dirección Norte-Sur.

Se le apoya: 5, 6, 7, 9

Cubierto por 8, 11, 13

Cortado por 14

Ó D E N A

U. E. 11

Estrato de destrucción situado en el entorno inmediato a poniente de la torre. Se conservan en su seno algunas dovelas de la puerta de la torre y un proyectil de piedra (bolaño). Se trata de un sedimento duro y compacto de color beige.

Se entrega a: 5

Cubre a: 10, 14, 15

Cubierto por: 8

Ó R D E N A

U. E. 12

Estrato de destrucción que se encuentra situado al norte de la U. E. 9, se conserva en una zona muy restringida, dado que a un metro de esta unidad, en el punto más cercano a la torre el corte abrupto de la colina se inicia a 1 metro. Se trata de un estrato bastante duro, formado por arcillas y limos de color beige, bastante similar a la U. E. 11. En el se documenta la presencia de algunas cerámicas.

Se entrega a; 9

Cubre a; 10

Cubierto por; 8

Ó D E N A

U. E. 13

Estrato de aportación situado en el extremo de poniente del área excavada, su formación puede deberse a la caída de tierras desde la parte más cercana a la torre. Su color es marronaceo, bastante claro y su consistencia medianamente dura. En el junto a alguna cerámica de la época de funcionamiento del baluarte, aparecen cerámicas ibéricas y otros materiales más modernos. Hay que señalar que la fuerte inclinación del terreno natural, en esta zona del yacimiento y la falta de estructuras bien conservadas que contengan los rellenos, hace que las posibilidades arqueológicas se vean bastante reducidas.

Cubre a: 10

Cubierto por: 8

Ó. D. E. N. A.

U. E. 14

Ahujero de poste, posiblemente realizado con objeto de colocar los andamios para la construcción de la torre. Tiene un diametro de 15 centímetros y una profundidad máxima de 12 cm.

Corta a: 10

Rellenado por: 15

Cubierto por 11

Ó R D E N A

U, E, 15

Relleno de la U, E, 14 realizado con tierra muy suelta y orgánica Tal vez por la presencia de restos de madera carbonizada, Esteril

Rellena a: 14

Cubierto por 11

ÓDENA

U.E. 16

Estrato de aportación situado en el extremo de poniente de la zona excavada. Se trata de unas tierras arrastradas por la erosión desde la parte superior de la colina de ódena. Las tierras son de color marrón claro, bastante sueltas y en ellas es notoria la presencia de abundantes fragmentos de cerámica ibérica muy pequeños y en algunos casos muy rodados. En época medieval, estas tierras fueron utilizadas para regularizar la pendiente natural del terreno y poder habilitar junto a la torre una plataforma más o menos horizontal.

Cubierto por: 8

Cubre a: 10

PLANIMETRIES